

AUTORI ȘI CĂRȚI

Lucian TAMARIS

PLÂNSUL LUI BACOVIA

Convins că "nu există o metafizică propriu-zisă la Bacovia", ci, mai curând, un "surâs deasupra filozofiei", Lucian Tamaris, cunoscut deja cititorilor prin câteva cărți de un real interes (*Exerciții de adorație*, 1989; *Nudul și moartea*, 1991; *Marele inchișor*, 1994; *Veghea și departele*, 1995), propune în recent apărut eseu *Plânsul lui Bacovia* (Editura Pro Humanitas, 1997) o extrem de interesantă interpretare psihanalitică a creației marelui poet, cu intenția mărturisită de a ne face "să-l reținem pe Bacovia, în toate sensurile, să legăm de poezia lui limba primitivă comună tuturor poezilor", spre a descoperi în autorul *Scânteilor galbene* un poet "contemporan cu timpul", "cu fluturii, cu Dumnezeu", conform expresiei lui Blaga. Valorificând inteligent sugestii din Freud, Jung și Bachelard, dar și din Heidegger, M. Eliade, E.M. Cioran, M. Blanchot, C. Poulet ș.a., Lucian Tamaris construiește cu metodă și răbdare un discurs critic incitant, demonstrând, în subtext, oportunitatea analizelor de tip psihanalitic în cazul unor poeți ca Bacovia, al cărui univers poetic relevă cu pregnanță "substituirea Deschisului hōlderlian și eminescian cu închisul, a dorului de orizonturi pierdute (transorizontul) cu închiderea între orizonturi. Lucian Tamaris regăndește întreaga exegeză bacoviană, oprindu-se de-a lungul celor 221 de pagini ale cărții asupra unor aspecte despre care s-a vorbit prea puțin până astăzi: anamneza poetică, timpul etajat, categoria "oculului", "complexul" privirii, Spațiul Mărei, Poetica închisului, erosul depărtării, Căderea ș.a., fiecare din aceste subiecte putând oricând constitui nucleul unor cărți viitoare. În viziunea lui Lucian Tamaris, dacă poezia românească este în esența ei elegiacă, "Bacovia o întoarce la stadiul de bocet", Miorița fiindu-i "mama pierdută". În viziunea lui Eugen Tamaris, Bacovia e "un arheu plângând", care "lenevește regal în moarte", cu un dispreț suveran pentru toate, **plânsul continuu** fiind, cum credea și Ion Caraion, o ipostază existențială, o formă de neutralizare a durerii. Când plânsul încetează, începe căderea. Poezia însăși își trage sevele din acest abis psihologic. Pastelurile lui Bacovia nu-s simple pasteluri. Ele sunt "pasteluri psihice", în care "poetul privește, încercând să pătrundă nepătrunsul și interoghează până la **des-ființare** și autodistrugere.

Vădind o consubstanțialitate totală cu sensibilitatea bacoviană, Lucian Tamaris distinge în poezia lui Bacovia **simboluri pline** și **simboluri vide**, dar și simboluri "de tranziție", situate între plin și vid, o clasă aparte de semne, pe care "nu le poți înțelege dincolo de text, de intenționalitatea lui". La Bacovia "sensul propriu devine sens transpus și invers: sensul literar își schimbă locul cu cel spiritual". Fiind timp și spațiu în egală măsură, poezia lui Bacovia "pare o ninsoare în timp regăsit: o auzi, o simți, dar n-o pipăi; descărmarea vine de la lupta dintre organic și anorganic, lupta perenă de imagini în criză".

Sub semnul **crizei** așază Lucian Tamaris și erotica bacoviană, poetul **Plumbului** fiind, din acest punct de vedere, un spirit donquihotesc, a cărui iubire "implică totul, dar nu se deschide nimănui", fiind "o închidere ce exprimă și nu se explică". La Bacovia, erosul nu vindecă durerile și nefericirea umană, cum credea Platon, dar, suntem încredințați, ea nu e cu nimic mai prejos decât la alți mari poeți ai lumii. La Bacovia

"iubita este cotidianul nirvanizat, pe când iubita lui Eminescu era cotidianul transcendent". "Frica de orizontalitate în iubire - adaugă Lucian Tamaris - își află convergența în dorința de verticalitate în moarte". Situându-se mereu **în centru**, mereu în picioare, Bacovia "vrea să fie soare el însuși, să lumineze perpendicular peste mormântul în care a locuit".

Lucrare de doctorat, la origine, cartea lui Lucian Tamaris se dovedește a fi una de referință în domeniul exegezei bacoviene, așa cum o recomandă, de altfel, cu autoritatea-i științifică recunoscută, prof.dr.Romul Munteanu, care semnează un succint, dar incisiv **Argument**. Un cuvânt de laudă se cuvine să adresăm din acest colț de pagină și redactorului de carte, prof. dr. Constantin Rusu.

Ioan LAZĂR

Ion OLTEANU IARBA ZĂPEZILOR

O neliniștită conștiință artistică părea să se fi retras din calea vremurilor. Regizorul Ion Olteanu - fiindcă la el mă gândesc - părăsise mai de mult teatrul, după ce și-a legat numele de atâtea succese. Fie că a fost vorba de spectacole memorabile, de actori sau dramaturgi cărora le-a vegheat împlinirea destinului, generosul director de scenă a oficiat statornic și inspirat. Personalitate artistică bipolară, el a conjugat angajarea în actul colectiv al creației regizorale, cu acela singuratic al vibrației lirice sau al construcției epice. În această de a doua ipostază a publicat, din 1971 și până de curând, cinci volume, din care primele două (1971 și 1980) de versuri, celelalte de proză (1985, 1987 și 1997). Ultimul, romanul "Iarba zăpezilor" (editura **Ager**) este creat cu aceeași tensiune afectivă și luciditate morală din volumele anterioare. Densitatea scriiturii sale rezultă din concizia până la eliptism a narațiunii, din zgârcenia portretizărilor, a investigației psihologice, a dialogurilor. Prozatorul apelează la minimum de mijloace literare, în raport cu maxima sugestivitate epică a situațiilor și atmosferei. În "Iarba zăpezilor" sobrietatea romanescă se manifestă prin abstractizarea geografică, istorică și umană a lumii abordate. Autorul renunță practic la toponimie, onomastică și cronologie. Un prenume de bărbat și unul de femeie, un nume de oraș-simbol, un cadru socio-istoric ambiguu - iată cam toate reperele concrete ale narațiunii. Ele s-au convertit în semnele unei istorii care se reconstituie nu din datele vieții imediate, ci din semnificația lor existențială sublimată până la mistic. Citez ca exemplu o evocare a perioadei când la noi s-a demolat apocaliptic: "Împlântată în pala de teren, unde a fost Căsuța, a stat nemișcată, pustiul dimprejur o împingea să-și strige durerea: cui a folosit tot acest dezastru? Nimănui! Nu-i adevărat, din aceste dezastru vă trageți puterile, voi cei mari..., dar tăcea, își freca fruntea și din nou, gata să izbucnească. Și-a adunat puterile și a început aproape o rugăciune". Disperarea se autotranscende prefăcându-se în credință fierbinte.

Speranța că valorile autentice nu pot pieri, că împotriva tuturor vrăjmășiilor vor renaște etern, este asemenea certitudinii că de sub zăpadă va răsări în fiecare primăvară colțul nemuritor al ierbii. Tensiunea emoției și a pledoariilor morale dau substanței epice a romanului un suflu proaspăt, în care se contopesc rafinamentul modern și elanul romantic. Crezul artistic al scriitorului Ion Olteanu este tot atât de viabil ca în anii tinereții.

Vlad SORIANU

ION DUMITRIU - SNAGOV MONUMENTA ROMANIAE VATICANA

Cine nu a avut șansa de a vedea excepționala expoziție **Monumenta**

Romaniae Vaticana, deschisă inițial în Salo-nul Sixtin din Palatul Vaticanului și oferită apoi, pentru o jumătate de an, publicului românesc, prin intermediul Muzeului Cărtăcescu, are încă posibilitatea să intre în universul fascinant al acesteia datorită volumului cu același titlu, semnat de prof.dr.Ion Dumitriu - Snagov. Prin osârdia distinsului cercetător, membru al Academiei Internaționale pentru Studiul Religiei, 152 de opere inedite și rare, de o mare valoare istorică și artistică, au fost descoperite în uriașul fond al Bibliotecii Apostolice și, mai ales, în Arhiva Secretă a Vaticanului, repuse în circulație și cercetate de cei interesați de începuturile neamului românesc și de evoluția lui de-a lungul celor două milenii de existență.

Deși aduse în expoziția de la București doar în fotocopii, manuscrisele, documentele și hărțile selectate au pus încă o dată în lumină nu doar relația poporului român cu Sfântul Scaun, ci și originile și tradițiile creștine ale românilor, legătura lor indisolubilă, prin limbă și cultură, cu Roma. Spre deosebire de piesele expuse, paginile apărute sub egida Redacției Publicațiilor pentru Străinătate și Departamentul Informațiilor Publice au marele avantaj că oferă, uneori în extenso, atât bogăția de informații conținută de documente, cât și imaginea color a acestora, cu toată iconografia aferentă.

"Evoluția spirituală a României creștine - aflăm - reprezintă un fenomen demn de toată atenția: o Biserică ce transcende parohialismul și se apleacă asupra chestiunilor care țin de însăși supraviețuirea rasei umane. Figuri ca Dionisie Exiguul și Ioan Cassianul, care au plecat din bazilicile Dobrogei pentru a se alătura Părinților Bisericii Universale, demonstrează că nu sunt biserici mici și biserici mari, ci doar Biserici ale lui Cristos, unite în pasiunea pentru Adevăr. Aceste pagini ale trecutului demonstrează că fiii bisericii românești nu L-au slujit pe Iisus doar în patria lor, ci și în alte locuri, peste tot unde violența și opresiunea i-au obligat să-și apere credința, iar personalități ca Ștefan cel Mare și Constantin Brâncoveanu și-au meritat sanctificarea". Parcurgându-le, rămâi într-adevăr fascinat de faptele românilor, care din timpurile apostolice, când Sfântul Andrei a evanghelizat ținuturile de la Dunărea de Jos și regiunile Mării Negre, și până în ziua de azi au știut să-și apere ființa și neamul, dar să fie în același timp, ai domnului Ștefan, adevărați atleți ai credinței creștine.

Dovezile de netăgăduit ale originii noastre latine, ale existenței continuității în ținuturile istorice ale României actuale, interesul constant al marilor puteri pentru evoluția în timp a poporului român, pentru lupta sa de emancipare politică și realizare a unității statale fac din acest ghid de expoziție un compendiu de istorie inedit, ce se impune a fi lărgit cu o interpretare detaliată a tuturor acestor documente de o însemnătate aparte.

Cornel GALBEN

IULIAN ANTONESCU. O VIAȚĂ DĂRUITĂ ISTORIEI ȘI MUZEOGRAFIEI

Sub egida Muzeului de Istorie și Artă al municipiului București, a apărut în Editura Orion, București, 1997, volumul intitulat: "**Iulian Antonescu. O viață dăruită istoriei și muzeografiei**". Lucrarea tipărită prin stăruința doamnei Eugenia Antonescu, distinsa soție a istoricului, arheologului și muzeografului Iulian Antonescu, cuprinde lucrările simpozionului organizat în iulie 1992 de către prestigioasa instituție muzeistică care a editat acum volumul la care ne referim.

Iulian Antonescu, născut la P.Neamț, în 26 iulie 1932, după strălucite studii universitare la București, a desfășurat o remarcabilă activitate de cercetare arheologică și de organizare și reorganizare a unei bogate rețele muzeistice, mai întâi la nivel regional, apoi la nivel național. S-a stins din viață pe neașteptate la 24 ianuarie 1991, înainte de a împlini 59 de ani.

În volumul la care ne referim, foști profesori ai lui Iulian Antonescu, colegi de facultate-azi distinși istorici, colegi de catedră

în învățământul universitar, colegi de muzeu, prieteni și foști studenți evocă vocația de istoric și arheolog, de organizator de muzee, de universitar, de animator al vieții culturale, dovedită de Iulian Antonescu, cel care a fascinat pe contemporani prin verbul său unic, înscrindându-se ca un mare nume în cultura românească contemporană, ca un mare Om și un mit!

Fostul coleg de universitate, distinsul istoric de azi Florin Constantiniu subliniază că "în promoția noastră, Iulian Antonescu a avut orizontul de cunoștințe cel mai larg, că a venit în facultate cu o cultură enciclopedică", iar fostul său profesor Dumitru Almaș notează că: "Iulian Antonescu a ajuns spiritual pe înălțimi mari în conștiința cetățenilor. A ajuns clădind ceea ce întotdeauna va rămâne în conștiința acestui popor: muzeele noastre de istorie".

Autorii acestui volum, prin contribuțiile inserate, aduc mărturie și fac dovada că Iulian Antonescu a fost un mare om de cultură, istoric și arheolog de larg orizont științific, eminent muzeograf și un distins universitar. Volumul de față este doar un început. Despre Iulian Antonescu se va mai scrie mult și consistent. Muzeul de istorie și arheologie din Bacău, care-i poartă azi meritul numelui și care-i datorează atât de mult, îi rămâne dator și are mult de făcut pentru Iulian Antonescu. Să sperăm că timpul va lucra în favoarea sa!

Ioan MITREA

Dmitri MEREJKOVSKI RUSIA BOLNAVĂ

Puțin cunoscut, în genere, în România postbelică, probabil numai de către specialiști, Dmitri Merejkovski se impune atenției publicului românesc cultivat, în tălmăcirea universitarului ieșean Emil Iordache (v. *Gogol și diavolul și Rusia bolnavă*, Editura Fides, Iași, 1996). **Rusia bolnavă** este scrisă la câțiva timp după eșecul primei revoluții rusești de la începutul acestui veac (1905-1907) și se vrea o radiografie a societății rusești de-a lungul câtorva secole, pentru a surprinde esența poporului rus, popor asuprit bestial, apărând în ochii lumii civilizate ca o mare primejdie, dar care a dat umanității mari spirite. Pentru aceasta, autorul face apel la memoria sa, la cele văzute și trăite, pe care le comentează, întreprinde incursiuni în istoria Rusiei ("Vremea tulbură", 1608 - 1613, când vine la putere dinastia Romanovilor, amintește de Radîșev și revolta decembriștilor, 1825), citează copios din diferite jurnale (între care acela al lui Nikitenko, din care sunt reproduse largi excerpte, impresionează: "Vor să distrugă pentru totdeauna fapta lui Petru. Știința se banalizează și se ascunde. Ignoranța este ridicată la rangul de sistem... tot ce-au făcut Petru și Ekaterina în decurs de o sută cincizeci de ani va fi în sfârșit dăruit, călcat în picioare. Ciudat pământ și Rusia! O sută cincizeci de ani ne-am prefăcut că năzuim spre învățătură. Se dovedește că n-a fost decât prefăcătorie și minciună: am dat înapoi mai repede decât am mers înainte. Ciudat pământ!", (pp. 105-106). Surprinde episoade referitoare la Ceaadaev, Antioh Cantemir, din care este reprodus un catren, Tolstoi, Dostoievski, Pușkin, Lermontov, Gogol, Savinkov, Leonid Andreev, Gorki, Lunacearski, memorii de călătorie. D. Merejkovski deplânge decăderea Rusiei din punct de vedere material, moral și intelectual. Lipsa moralității și corupția generalizată sunt denunțate. Pe parcursul lecturii, imaginea Rusiei devine halucinantă: o țară imensă sufocată de absolutismul cel mai feroce - într-o Europă liberalizată și supusă schimbării -, mișcăm și alcoolism, comportament subuman. Acestea l-au determinat pe Leibniz să-i numească pe ruși "urși creștinați" (p.143), iar suedezul Ioann Botvid susținea în 1620 la Academia din Upsala dizertația: "Sunt creștini moscoviți?" (p.143). Meditând la evenimentele anului 1905, Merejkovski se plimbă printre teii Grădinii de vară, pe unde altădată au trecut ucigașii lui Pavel I (1744-1801), ce se temeau ca nu cumva ciorile adăpostite în arbori să-i dea de gol, ca odinioară "Cocorii lui Ibykos". Întemeierea Sankt-Petersburgului s-a realizat cu enorme jertfe umane, locul ales fiind total neprielnic și supus deselor inundații ale Nevei (în finlandeză Neva înseamnă "mâl", v. Henri Troyat "Petru cel Mare", Humanitas, 1994). La sfârșitul lecturii acestui minuscule op, încă aflat sub impresia celor descrise, te întrebă: S-a vindecat oare Rusia de toate răcelele denunțate? Greu de spus.

Ionel SAVITESCU